

Παρουσίαση Θεματικών Εκθέσεων

Η «έκθεση», μόνιμη ή περιοδική, μεγάλου, μεσαίου ή μικρού μεγέθους –δεν έχει σημασία, αποτελεί και συνάμα απαιτεί τη σύνθεση του συνόλου σχεδόν των μουσειακών εργασιών: της έρευνας, της τεκμηρίωσης, της συντήρησης, της ερμηνείας και της μουσειογραφικής ανάδειξης του υλικού και άυλου πολιτισμού.

Η μουσειολογική μελέτη μπορεί μεν να αποτελεί το πρώτο και καθοριστικό βήμα στην έναρξη ενός εκθεσιακού έργου, όμως η οριστική εφαρμογή της προϋποθέτει μία μακρά, σύνθετη και προπαντός συλλογική εργασία.

Έτσι ακριβώς συνέβη και σε ό,τι αφορά στη δική μας προσπάθεια. Με τη στήριξη του Δημάρχου και όλης της Διοίκησης και τον διαρκή και μεθοδικό συντονισμό από τις υπηρεσίες του Δήμου και τους υπευθύνους του έργου, μια ομάδα ανθρώπων με διαφορετικές επαγγελματικές αφετηρίες, συνεργαστήκαμε αρμονικά για την επιτέλεση αυτού του έργου. Συζητήσαμε, ανταλλάξαμε απόψεις και σε όλη τη διάρκεια των εργασιών, στον περίπλοκο αυτό δρόμο, μοιραστήκαμε στιγμές χαράς, συγκίνησης, αλλά και ζόρια.

Πολύτιμη στάθηκε η στήριξη που προσέφεραν πολλοί φορείς: το Υπουργείο Πολιτισμού δια των υπηρεσιών του, δημόσια και ιδιωτικά μουσεία, ιδρύματα και τοπικοί σύλλογοι που πρόθυμα παραχώρησαν αντικείμενα καθώς και πλούσιο αρχαιολογικό υλικό από τις συλλογές τους. Την προσπάθεια αυτή επίσης αγκάλιασαν από την πρώτη στιγμή πολλοί ντόπιοι κάτοικοι που συμμετείχαν με περισσή δοτικότητα σε αυτή την πρόκληση, καταθέτοντας απόθεμα γνώσεων και ψυχής και διευρύνοντας το ερευνητικό πεδίο. Χωρίς την εθελοντική συμμετοχή τους τίποτα δεν θα ήταν το ίδιο.

Κοινός, απώτερος στόχος ήταν το ανανεωμένο στίγμα του εμβληματικού τοπίου της πόλης των Σπάτων, του 1^{ου} δημοτικού σχολείου, ώστε το σχολείο της καρδιάς όλων όσων μαθήτευσαν στα θρανία του, να αποκτήσει νέα πνοή και χρήση. Να λειτουργεί καταρχήν ως ένα μνημείο του εαυτού του, λόγω της αρχιτεκτονικής και ιστορικής του σημασίας και ταυτόχρονα να μετουσιωθεί σε σύγχρονο πόλο πολιτισμού, δραστηριοτήτων και εκθέσεων, μόνιμων και περιοδικών, που να ανταποκρίνονται στα κριτήρια που χαρακτηρίζουν ένα Μουσείο Πόλης.

Όχι λαογραφικό ή τοπικό, αλλά ένα σύγχρονο «Μουσείο Πόλης». Που δεν εστιάζει ή απλώς εκθέτει μοναδικά και πολύτιμα αντικείμενα, αλλά που προσεγγίζει και διερευνά την πόλη σε βάθος χρόνου ως παλίμψηστο, όπως ακριβώς ένα αρχαίο χειρόγραφο επάλληλων στρώσεων και γραφών. Που θα μιλάει για την ιστορία της πόλης, την εξέλιξή της κι όχι μόνο για τη μορφή της, αλλά και για τους κατοίκους της. Και που θα ενσωματώνει το σύνολο των αποτελεσμάτων της δράσης και αλληλεπίδρασης ανθρώπων και φυσικών διεργασιών, αλλά και το σύμφυτο περιεχόμενο των κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών, τοπικών παραδόσεων και πρακτικών.

Η αναζήτηση όλων αυτών των «γραφών» στο σώμα της παρούσας πόλης, μας έφερε κοντά στην θεωρία του «τοπίου», η οποία αποτέλεσε τη βάση της μουσειολογικής μελέτης της έκθεσης. Μιας έκθεσης, όπου η μακροκλίμακα της γενικής ιστορίας διαπλέκεται με τη μικροκλίμακα των γειτονιών, των νοικοκυριών και κυρίως με τις ατομικές και συλλογικές μνήμες και τα βιώματα των ανθρώπων. Γιατί η πόλη είναι οι άνθρωποι της.

Η σημερινή πόλη των Σπάτων και η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος αποτελεί χωρίς αμφιβολία ένα από τα πλέον σύνθετα και πλούσια πολιτιστικά τοπία της Αττικής με μεγάλο ιστορικό βάθος. Ο τόπος χιλιετίες τώρα κατοικείται σχεδόν στο ίδιο σημείο, γεγονός που τεκμηριώνεται από δεκάδες ιστάμενα μνημεία όλων των περιόδων, πλήθος αρχαιολογικών θέσεων και οικιστικών λειψάνων, αρχαίων και νεότερων. Υλικά κατάλοιπα που συνυπάρχουν, που έχουν ενσωματωθεί στο μεταβαλλόμενο τοπίο και τον αναπτυσσόμενο αστικό ιστό κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δίνουν την αίσθηση μιας «παράλληλης πόλης», μιας παράλληλης εποχής και ζωής στον χώρο.

Κύριε Δήμαρχε, ολοκληρώθηκε ο κύκλος του έργου που εσείς και οι κάτοικοι των Σπάτων οραματιστήκατε και ενστερνιστήκατε. Το 1^ο δημοτικό σχολείο των Σπάτων είναι απολύτως διαφορετικό, χωρίς θρανία και μελανοδοχεία, μαυροπίνακες και σπόγγους. Οι χώροι έχουν γεμίσει εκθέματα, οπτικοακουστικά τεκμήρια, χάρτες, έγγραφα, φωτογραφίες. Υπάρχουν λευκώματα που περιμένουν να τα ξεφυλλίσετε, συρτάρια για να τα ανοίξετε, κουμπιά για να τα πατήσετε, οθόνες αφής για να σκρολάρετε, QRs για να σκανάρετε και να ανακαλύψετε σχεδόν πέντε χιλιετίες αδιάλειπτης διαδρομής και κατοίκησης του τόπου, ξεκινώντας από τους προϊστορικούς χρόνους και φθάνοντας στο σήμερα. Τα θέματα διαρθρώνονται σε τρεις κύριες εκθεσιακές ενότητες.

Η πρώτη ενότητα που τιτλοφορείται «Σπάτων ιστορήματα τοπίου» παρακολουθεί το πέρασμα από το Ζάγανι στην Ερχιά και από την Ερχιά στα Σπάτα.

Η ενότητα «Σπάτων γη, ευάμπελος, εριστάφυλος, ευέλαιος και σιτοφόρος» επιχειρεί να αναδείξει την παραγωγική ταυτότητα του τόπου και των ανθρώπων του που για αιώνες αφοσιώθηκαν στη γη και στήριζαν την οικονομία τους στην αγροτική παραγωγή.

Η ενότητα «Σπάτων ένδυσις» παρακολουθεί την πορεία και την εξέλιξη της ενδυμασίας, -γυναικείας, ανδρικής και παιδικής-, που φορέθηκε στα Σπάτα έως το 1935 περίπου, οπότε εγκαταλείφθηκε οριστικά με την επικράτηση του συρμού.

Πρόκειται ουσιαστικά για μια τριλογία που αφορά στην πόλη. Βεβαίως θα ήταν αδύνατο να αναπτυχθούν όλα τα θέματα και να εκτεθούν όλα εκείνα τα τεκμήρια που θα επιθυμούσαμε να εκπροσωπήσουν τις εκθεσιακές ενότητες. Γι' αυτό θα πρέπει να εκληφθεί ως παράδειγμα που «δειγματίζει» την πόλη.

Οι εκθεσιακές ενότητες είναι οργανικά συνδεδεμένες με το υφιστάμενο κτίριο και την πρότερη χρήση του ως σχολείου, η ιστορία του οποίου αποτελεί ξεχωριστή θεματική ενότητα.

Οι εκθέσεις ενισχύονται από τη χρήση ποικίλων εκθεσιακών μέσων, συμβατικών και νέων: κείμενα, εικόνες, οπτικοακουστικές προβολές, πολυμεσικές εφαρμογές, διαδραστικά εκθέματα κ.ά., ενώ προθήκες, ειδικές κατασκευές και φωτισμοί ακολουθούν τις πλέον σύγχρονες μουσειακές προδιαγραφές ανάδειξης και προστασίας των εκθεμάτων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι εργασίες εγκατάστασης του εκθεσιακού εξοπλισμού και ανάρτησης των εκθεμάτων έχουν ολοκληρωθεί και ήδη βαίνει προς ολοκλήρωση η εγκατάσταση του εποπτικού υλικού και των γραφιστικών απεικονίσεων, ώστε οι εκθέσεις να παραδοθούν στο σύνολό τους πλήρως λειτουργικές. Ευχόμαστε ο Πολυχώρος Πολιτισμού του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος να γίνει αυτό που οφείλει και αξίζει, αυτό που προσδοκά και προσβλέπει, και να δικαιώσει την ιδέα της διοργάνωσης. Να είναι ένας πόλος πολιτισμού, ένα μουσείο στο (επί)κεντρο του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος. Εκεί που οι ζωντανοί και δραστήριοι σύλλογοι της πόλης, θα δημιουργήσουν, θα εκθέσουν, θα αφηγηθούν. Εκεί που διάφοροι άνθρωποι θα συναντηθούν, θα γνωριστούν και θα ξανάρθουν.

Εκ μέρους όλης της ομάδας εργασίας, σας ευχαριστούμε για την εμπιστοσύνη και την τιμή να μας καταστήσετε κοινωνούς του οράματός σας. Ευελπιστούμε η προσπάθειά μας να έχει αγγίξει τις προσδοκίες και τους στόχους σας. Κλείνοντας, θα ήθελα να σας πω ότι για μένα τα Σπάτα ήταν το αεροδρόμιο, ένας απλώς σταθμός για κάθε ταξίδι μου από και προς την ιδιαίτερή μου πατρίδα. Όμως η ενασχόληση με την έκθεση, οι επιτόπιες επισκέψεις δημιούργησαν δεσμούς με τον τόπο και κυρίως με τους ανθρώπους του και τώρα μπορώ να ομολογήσω ότι αισθάνομαι κατ' υιοθεσίαν Σπαταναία.

Σας ευχαριστώ.

Βελίσκου Τάνια, ιστορικός μουσειολόγος